

УДК 159.922

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.1.3>**Поплавська Тетяна Миколаївна**

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-2492-8068

Голінська Людмила Олександрівна

магістрантка соціально-гуманітарного факультету
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-8743-9902

ПРОБЛЕМА САМОРОЗВИТКУ ЛЮДИНИ В СУЧАСНІЙ АКМЕОЛОГІЇ

Протягом останніх десятиліть у просторі культури намітилося певне зростання соціального інтересу до явища саморозвитку людини. Це означає, що з боку суспільства перед наукою поставлено завдання пізнати саморозвиток як актуальну форму особистості.

В якості відповіді на цей запит вченими низки гуманітарних наук розробляються цікаві теорії, концепції, методи та принципи, які можуть суттєво допомогти сучасній людині у пошуку життєвих стратегій, здатних забезпечити екзистенційну наповненість.

У просторі культури саморозвиток здійснюється як конкуренція із самим собою, як боротьба з Я-сьогоденним за Я-майбутнє, в якому відображено ідеал людяності. Пізнання такого роду саморозвитку є важливим для «замовника», що розділяє цінності екзистенційного змісту, оскільки «вигода» від саморозвитку у просторі культури полягає у переживанні самоповаги, у відчутті осмисленості свого буття, у почутті реалізованості свого потенціалу. Одним з перспективних наукових напрямів, який активно розробляє технології, практики та методи для реального вдосконалення людини, є акмеологія. На сучасному етапі розвитку акмеології її об'єктом є зріла особистість, що прогресивно розвивається, самореалізується в професійних досягненнях.

У статті розглядається коло основних проблем акмеології, які виступають її смисловим ядром та полем наукових інтересів та пошуків. У цьому контексті акмеологія постає як метанаука, здатна об'єднати цілу низку суміжних наукових напрямів: педагогіку, психологію, синергетику, філософію, культурологію, соціологію тощо.

У сучасних акмеологічних дослідженнях особливої значущості набуває проблема спрямованості, вектора саморозвитку, який залежить від того, який зміст набуває поняття «акме». Дослідники зводять у загальному семантичному полі категорії акме, зрілість, саморозвиток, де останнє розуміється як особливий шлях становлення людини як особистості та професіонала, спрямований на її самореалізацію та сприяє досягненню вершин особистісно-професійного розвитку.

Ключові слова: акмеологія, особистість, саморозвиток, самовдосконалення, зріла людина.

Вступ. З початку нового тисячоліття психологія проходить етап переосмислення своїх основ, взаємин з іншими галузями знання та реальною практикою. Результатом такого осмислення є нові наукові напрями, концепції, теорії. Одним з таких перспективних напрямів виявилася акмеологія, наука про саморозвиток та самовдосконалення людини [3]. Новий напрямок наукової думки виявився здатним запропонувати власні нові конструктивні рішення, підходи, концепції, моделі та технології, які виходять за межі лише наукового інтересу та орієнтуються на соціальну практику, на цінності та потреби конкретної людини.

Актуальність обраної теми зумовлена зростанням інтересу дослідників до вивчення саморозвитку як особливої форми розвитку, де самоврядність змін досягає свого апогею або «акме». Дослідження саморозвитку особистості роблять внесок у пошукові зусилля сучасної психологічної науки, спрямовані на вивчення людини з урахуванням «осмислення особливостей її функціонування, умов збереження її стійкості в вельми нестійкому суспільстві, що відкриває можливості для подальшого просування досліджень у розкритті сутності людини як носія розвитку, та й як організуюче начало у цьому розвитку» [17, с. 3].

Використання терміна «саморозвиток» у психологічних дослідженнях має давню традицію. Однак протягом довгого періоду саморозвиток сприймався в психологічній науці не як предмет дослідження, а як пояснювальна категорія, що виражає принцип активності особистості в розвитку. За саморозвитком був закріпленний статус психологічного феномену, частини психологічної реальності. На рубежі 1990-2000-х років, коли саморозвиток особистості став предметом спеціальних наукових публікацій з викладом результатів систематичних емпіричних та теоретичних досліджень, було закладено фундамент сучасним дослідженням як у нашій країні, так і в ближньому зарубіжжі працями таких вчених як К. Абульханова-Славська, І. Бех, А.А. Реан 2000, Л.Н. Кулікова 2001, Г.В. Черняєва 2005, 2007, І.А. Шаршов 2005, А.А. Деркач 2006, Ю.В. Мокерова 2006, Е. Н. Ларіна 2007, Н.А. Низовских 2008, С.А. Мінюрова 2009, М.А. Щукіна 2009, А.В. Сівцова 2010, Н.Н. Под'яков 2013, М.А. Фрізен 2013, та багато інших.

Цілеспрямовані теоретико-методологічні дослідження проблеми акмеологічного розвитку почалися в 2006 році, коли А.А. Деркач і Селєзньова О.В. опублікували монографію «Акмеологічна культура особистості: зміст, закономірності, механізми розвитку» [4]. У вказаній монографії і подальших публікаціях дослідники розглядали методологічні основи та окреслили проблемне поле досліджень акмеологічного розвитку [5].

Провідні вершинні характеристики «акме» дослідники (Н. Кузьміна, О. Бодальов, В. Бранський, Ю. Гагін, А. Деркач, С. Пальчевський, С. Пожарський, П. Флоренський та інші) розглядають у вигляді сутності, яка розуміється як внутрішнє, загальне, відносно стійке, пізнаване мисленням підґрунтя явищ, і характеризується основною вершинною ознакою.

Увага до проблематики саморозвитку проявляється і в тому, що їй присвячуються спеціальні наукові конференції [9; 12], дисертаційні дослідження [18], навчальні курси у вищих навчальних закладах, навчальні та навчально-методичні комплекси та посібники [6; 8; 11], а психологічна література за останні десятиліття збагатилася низкою термінів: майбутнетворення (О. Суббето), автопроекування (Г. Тульчинський), самофутурування (Н. Глуханюк), самопроекування (В. Клейман, О. Сапогова, М. Смульсон, Н. Чепелева, О. Щасливцев, М. Щукіна та ін.).

Мета статті. Метою нашого дослідження є аналіз проблем саморозвитку особистості, які назріли у сучасній акмеології.

Результати. Як визнають провідні методологи науки, психологія набула постнекласичної ери. Постнекласична наука характеризується дослідженнями міждисциплінарного характеру, об'єктами яких «стають унікальні системи, що характеризуються відкритістю та саморозвитком» [16, с. 13]. Центральними поняттями у постнекласиці називаються «саморозвиток», «самоорганізація», «саморегуляція», «самоврядування». В оптиці постнекласичного пізнання категорія саморозвитку постає як позначення способу організації та руху надскладних систем і, одночасно, як особливий погляд на будь-яку осягну реальність, що диктує необхідність урахування всієї міри складності, невизначеності, непередбаченості та самоврядності розвитку систем, які вивчаються. Проекція постнекласичної методології дослідження особистості висвітлює дві основні проблемні області. Перша з них стосується розуміння особистості як системи, що саморозвивається. У цьому аспекті увага акцентується власне на особистості. Прикметник «саморозвивається» виконує визначальну функцію, вказуючи на сутнісну характеристику особистості. Друга проблемна область спрямована на саморозвиток особистості. В даному випадку центром дослідницького інтересу стає саморозвиток *per se*. Перед психологами постає завдання зрозуміти природу даної форми розвитку, розкрити її сутність, виявити структуру акта саморозвитку та процеси, які його породжують.

Наступний момент, на який хотілося б звернути увагу – це підвищення інтересу в психології розвитку до розуміння феномену психологічної зрілості в різних аспектах її прояву: особистісна, соціальна, ментальна, емоційна, професійна тощо. Дослідницькі зусилля при цьому спрямовані на вивчення зрілості і як онтогенетичного періоду розвитку, і як особливої вершини у розвитку, і як здібності до досягнення даного результату. Категорія саморозвитку має першорядне значення для розуміння зрілості, оскільки позначає і специфічний механізм досягнення зрілості (саморозвиток як особлива форма розвитку), і ряд характеристик зрілості (спрямованість на саморозвиток, здатність до саморозвитку): «категорія зрілості розкривається як здатність до постійного саморозвитку, змін при збереженні своєї унікальності» [14, с. 16]. У свою чергу, категорія зрілості окреслює горизонт, ціль, вектор саморозвитку. Особливий, конституційний статус відводиться категорії зрілості в акмеології, де зрілість допомагає розкрити фундаментальну для даного напрямку психології категорію акме. В акмеологічних дослідженнях зводяться у загальному семантичному полі категорії акме, зрілість, саморозвиток, де останнє розуміється як особливий шлях становлення людини як особистості та професіонала, спрямований на її самореалізацію та сприяє досягненню вершин особистісно-професійного розвитку.

В даний час різні аспекти саморозвитку розкриваються в психології розвитку, психології виховання та самовиховання, психології «самості», психології життєвого шляху, психології суб'єкта, психології творчості, психології буття тощо. Кожен із цих напрямів висуває своє тлумачення саморозвитку і розглядає його заломлення у певній предметній галузі. Проте якщо узагальнити напрями дослідницьких зусиль, можна виділити основні групи проблем психології саморозвитку особистості.

Перша група включає питання сутності саморозвитку як *феномена* та як категорії психології. Дискусійними є питання визначення поняття «саморозвиток» та його місця у понятійному апараті психології. Незважаючи на те, що ця проблема активно обговорюється в сучасних публікаціях (І. Д. Єгоричева, А. А. Деркач, І. Б. Дерманова, Л. А. Коростильова, Л. Н. Кулікова, Л. В. Кілімова, Д. А. Леонт'єв, В. Г. Маралов та ін), можна констатувати, що дослідниками не вироблено чітких критеріїв саморозвитку: теоретичних та операційних. У сучасних теоретичних концепціях спостерігається невизначеність статусу саморозвитку, його атрибутів та меж. Саморозвиток постає як особливого роду діяльність (І. І. Чеснокова, Д. А. Леонт'єв, Є. А. Єгоричева, Л. Н. Кулікова), режим життя (Б. Д. Ельконін), спосіб діяльності (Л. Н. Кулікова), стратегія життя (К. А. Абульханова-Славська), життєва орієнтація (Є. Ю. Коржова). Крім того вимагають вирішення проблеми диференціації та зв'язку поняття «саморозвиток» з категоріями, що характеризують динамічний аспект психологічної реальності (розвиток, саморух, зміна, зростання, активність та ін.), категоріями групи «само-» (самоздійснення, самоактуалізація, самореалізація, самопізнання, самосвідомість, самовиховання та ін.). Шлях до відповіді на ці питання вимагає проведення всебічного історико-теоретичного аналізу про зміст поняття «саморозвиток» у межах різних течій психології, у межах суміжних наук і, звичайно, філософії. Але, головне, ключ до визначення поняття «саморозвиток» лежить через вирішення проблем сутності саморозвитку як феномена психологічної реальності. Важливо відзначити, що незважаючи на різноманітність можна відзначити близькість позицій до результуючої точки зору, згідно з якою якісна своєрідність саморозвитку в порівнянні з розвитком бачиться дослідниками у його довільному, свідомому, керованому особистістю характері, особистість у процесі саморозвитку постає як керуюче, організуюче начало, як суб'єкт своїх якісних перетворень.

Друга група проблем психології саморозвитку стосується питань *функції* саморозвитку. До цієї групи можна віднести проблеми спрямованості саморозвитку, ролі саморозвитку у життєвому шляху особистості, у розвитку індивідуальності. Насамперед, перед психологією стоїть завдання визначити конотацію саморозвитку, враховуючи, що теоретичні уявлення дослідників є однорідними. Погляди дослідників групуються навколо двох основних позицій. Перша пов'язує зміст саморозвитку з позитивними самозмінами, близькими до таких понять, як особистісне зростання, самоактуалізація, самовдосконалення (К. А. Абульханова-Славська,

А. А. Бодальов, А. А. Деркач, І. Д. Єгоричева, Л. Н. Кулікова, С. Л. Рубінштейн та ін). Інша група вчених наполягає, що саморозвиток є процесом самозміни, який може носити, як позитивний, так і негативний для особистості та соціуму характер (Л. Н. Кулікова, В. Г. Маралов, А. А. Реан, Л. А. Худорошко та ін.). Саморозвиток у разі постає як процес нейтральний за змістом, як якісний саморух із незаданим вектором. Відповідно позиції авторів про напрямки саморозвитку змінюються уявлення про його функції. У позитивному ключі саморозвиток постає як інструмент самотворення, самобудування, зростання особистості. Напрямок такої самозміни може бути так зване ідеальне «Я» як втілення прагнень особистості, що відповідають соціальним очікуванням та соціально схвалюваним моделям ідеалу людяності. У нейтральному ключі саморозвиток є інструментом якісної самозміни у напрямі альтернативного «Я» (термін Є. Ф. Рибалко та Л. А. Рудкевича [13]). Тоді саморозвиток трактується як рух до альтернативного майбутнього, бажаного майбутнього, а воно, у свою чергу, може бути як позитивним, так і негативним.

Третя група питань торкається проблем *структури та механізму* саморозвитку. При постановці проблем цієї групи саморозвиток постає у двох ракурсах: як акт якісної довільної самозміни; як низка таких актів, які переростають у цілісний процес «довжиною у життя», у спосіб існування, у стратегію життя. В результаті двоякого тлумачення досліджуваного предмета можна виділити два основні аспекти проблеми механізму саморозвитку: актуалгенетичний та онтогенетичний. Актуалгенетичний аспект охоплює питання закономірностей, факторів та детермінант породження одиничного акту саморозвитку, ставить перед дослідниками завдання розкрити механізм цього акта, природу рушійних сил саморозвитку, засоби та ресурси його здійснення. Онтогенетичний аспект стосується питань виникнення, становлення, трансформації саморозвитку як цілісної стратегії життєвого шляху. При виявленні загальних закономірностей генези саморозвитку дослідниками порушується питання про онтогенетичні межі саморозвитку: коли, на якому етапі онтогенезу можна говорити про здатність людини здійснювати саморозвиток як цілеспрямовану, самостійно організовану самозміну?

У психології розвитку прийнято вважати, що періодом розвитку особистості, з якого стає можливим свідомо самозміна, є підлітковий вік (В. Г. Маралов, Є. Ф. Рибалко, В. І. Слободчиків, Г. А. Цукерман та ін.). Проте здатність до саморозвитку готується усією попередньою історією становлення особистості. Тому позначаються проблеми виявлення трансформацій, які проходить саморозвиток з ранніх етапів онтогенезу. У сучасній психологічній літературі, присвяченій даному колу питань, можна виділити публікації (Л. Н. Кулікова [6], Є. Н. Ларіна [7], В. Г. Маралов [10], В. І. Слободчиків [15] та ін), де найповніше і системно обговорюється проблема періодизації саморозвитку. В онтогенетичному ключі особливий ракурс набуває проблема співвідношення розвитку та саморозвитку. Якщо для проблеми сутності важливими є питання про самобутність саморозвитку, про критерії, що здатні відокремити розвиток і саморозвиток, виділити саморозвиток як самостійний феномен, то з генетичних позицій важливо визначити, як розподіляються ролі розвитку та саморозвитку в ході життєвого шляху особистості. У вирішенні цієї проблеми домінують дві тенденції. Перша сходиться до ідеї Б. Г. Ананьєва про онтогенетичний перехід особистості від позиції об'єкта до позиції суб'єкта власного розвитку, від управління розвитком у процесі виховання до самоврядування своїм розвитком через створення середовища власного розвитку та роботу внутрішнього світу особистості [2]. Друга пов'язана з типологічним підходом до життєвого шляху особистості (К. А. Абульханова-Славська), де виділяється переважання двох типів життєвої стратегії особистості – стратегії пристосування та стратегії самовдосконалення, які можна диференціювати за рівнем прояву саморозвитку [1]. Цей феномен позначає проблему виявлення чинників, які мають підтримуючий чи, навпаки, депривуючий вплив на становлення саморозвитку як життєвої стратегії особистості (бар'єрів саморозвитку).

Четверта група проблем пов'язана з зростанням у сучасній акмеології ролі антропологічного принципу (К. Д. Ушинський, Б. Р. Ананьєв, У. М. Бехтерєв, З. Л. Рубінштейн, І. Т. Фролов) у організації досліджень. Антропологізм не дає дослідникам замикатися в рамках окремих психічних феноменів, вимагаючи їх співвіднесення із системами «людина» та «людина-світ», і перетворюючи самі ці системи на масштабні відповіді на питання про предмет психологічного знання. Антропологізм диктує психологам необхідність обліку в гносеологічних пошуках онтологічної складності «людини з її багаторівневою структурою та здатністю до саморозвитку» [9, с. 34]. У психолого-антропологічних дослідженнях категорія саморозвитку використовується для акцентування самодетермінованої природи розвитку людини, здатної до виходу за межі сьогодення за допомогою специфічних людських здібностей усвідомлювати та діяти у напрямку становлення та реалізації людської сутності.

Нарешті, п'ята група проблем у сучасній акмеології пов'язана безпосередньо з напрацюваннями у суміжних науках, таких як педагогіка, синергетика, екологія та соціальна філософія. Так у сучасній педагогіці спостерігається поворот до саморозвитку, що виявляється у зміщенні акцентів в освітніх стандартах від керівництва розвитком учнів до їх саморозвитку. Нове звучання отримує питання образу людини, якому «служить» система освіти. Випускник освітнього закладу мислиться не як закінчений «продукт» системи, а як особистість, що продовжує своє становлення і здатна самостійно управляти цим становленням, тобто здійснювати саморозвиток. До цілей освіти включається допомога становленню особистості як суб'єкта власного розвитку. Підкреслимо, йдеться саме про підтримку, створення сприятливих умов, а не саморозвиток зусиллями педагогів. Перехід до саморозвитку є певним етапом розвитку особистості, гарантувати його неможливо, але можна допомогти підготувати. Концепція педагогічної підтримки саморозвитку полягає в положенні у тому, що у зорі життєвого шляху особистість потребує спонукальних і підтримуючих дій із боку Іншого (педагога). Однак прийняття саморозвитку як педагогічного орієнтиру не знімає питання про його засоби, які активно обговорюються в сучасній психолого-педагогічній літературі (Н.Г. Григор'єва, В.П. Іванова, Л.М. Кулікова, Є.М. Ларіна, Л.М. Мітіна, Г. К. Селевко, А. В. Суворов, О. Г. Холодкова, Г. А. Цукерман, І. А. Шаршов та ін).

Таким чином, акмеологія або психологія розвитку на сучасному етапі свого розвитку постає як цілком сформована самостійна наука зі своїм колом проблем, які дослідники різних рівнів намагаються вирішувати, а феномен саморозвитку розглядається багатьма як самотутнє динамічне явище, якісно відмінне від власне розвитку.

Висновки. У сучасному науковому пізнанні проблема саморозвитку є предметом активного міждисциплінарного дискурсу. За різноманітним піднятих дослідниками тем можна побачити основні ідеї, що становлять каркас міждисциплінарних зв'язків при розгляді центральних проблем саморозвитку: сутності, функції та механізму цього явища. Так, вирішення проблеми сутності саморозвитку відбувається на стику психологічних досліджень саморозвитку та філософського дискурсу онтології саморозвитку та саморозвиваючих систем у діалектиці та синергетиці. Проблема функції саморозвитку, її значення у бутті людини як індивіда і як роду, є головним предметом аналізу філософської антропології, що позначає область перетину пізнавальних інтересів філософсько-антропологічного знання із низкою психологічних підходів розуміння саморозвитку. Проблема породження та становлення саморозвитку – спільна сфера пошуку психології та педагогіки. У сучасних акмеологічних дослідженнях особливе значення набуває проблема спрямованості, вектора саморозвитку, який залежить від того, який зміст набуває поняття «акме». Дослідники зводять у загальному семантичному полі категорії акме, зрілість, саморозвиток, де останнє розуміється як особливий шлях становлення людини як особистості та професіонала, спрямований на її самореалізацію та сприяє досягненню вершин особистісно-професійного розвитку.

СПИСОК ДВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова К. А. Принцип субъекта в отечественной психологии *Психология. Журнал высшей школы экономики*. 2005. № 4. С. 3–21, 46.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб., 2016.
3. Бодалев А. А., Васина Н. В. Акмеология. Настоящий человек. Каков он и как им становятся? Спб., 2010.
4. Деркач А.А. Самореализация – основание акмеологического развития: монография / М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2010. 224 с.
5. Деркач А.А., Сайко Э.В. Потребность в самореализации как феномен социального мира и основание акмеологического развития. *Мир психологии*. 2008. № 1. С. 218–229.
6. Куликова Л. Н. Саморазвитие личности: психолого-педагогические основы : учеб. пособие. Хабаровск, 2005.
7. Ларина Е. Н. Психологические условия формирования способности к саморазвитию у старших подростков : автореф. ... канд. психол. наук. Самара, 2007. 24 с.
8. Лісовець С. В, Шевцова О. М Робоча програма навчальної дисципліни «Акмеологія». – Київ : Вид-во Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2015.
9. Логинова Н.А. Антропологический принцип и «антропологический поворот» в отечественной психологии. *V съезд Общероссийской общественной организации «Российское психологическое общество»* : материалы участников съезда. М. : Российское психологическое общество, 2012. Т. I. С. 33–34.
10. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития : учеб. пособие. М., 2002.
11. Николаску І.О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору : навчально-методичний посібник. Черкаси : ОПОПП, 2012.
12. Психологія саморозвитку особистості: збірник наукових праць [Електронний документ]. Чернівці, Київ, 2016. 284 с.
13. Рыбалко Е. Ф., Рудкевич Л. А. Становление индивидуальности. *Онтопсихология* : учеб. пособие. СПб., 2003. С. 254–262.
14. Сергиенко Е.А. Зрелость: молярный или модулярный подход? *Феномен и категория зрелости в психологии*. М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. С. 13–28.
15. Слободчиков В. И., Цукерман Г. А. Интегральная периодизация общего психического развития. *Вопросы психологии*. 1996. № 5. С. 38–50.
16. Степин В. С. Смена типов научной рациональности. *Синергетика и психология: Тексты*. Вып. 1: Методологические вопросы. М., 1997. С. 108–121.
17. Фельдштейн Д.И. Приоритетные направления развития психолого-педагогических исследований. *Бюллетень ВАК*. 2005. № 6. С. 3–13.
18. Фрицюк В. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку : автореферат дис. ... доктора педагогічних наук. Вінниця, 2017. Р. 36 с.

REFERENCES

1. Abul'khanova K. A. Printsip subekta v otechestvennoy psikhologii [The principle of a subject in domestic psychology]. *Psikhologiya. Zhurnal vysshey shkoly ekonomiki*. 2005. № 4. S. 3–21, 46.
2. Anan'yev B. G. Chelovek kak predmet poznaniya [Man as a subject of knowledge]. SPb., 2016.
3. Bodalev A. A., Vasina N. V. Akmeologiya. Nastoyashchiy chelovek. Kakov on i kak im stanovyatsya? [Real man. What is he and how do they become?] Spb., 2010.
4. Derkach A.A. Samorealizatsiya – osnovaniye akmeologicheskogo razvitiya: monografiya [Self-realization – the basis of acmeological development]. М. : MPSI ; Voronezh : MODEK, 2010. 224 s.
5. Derkach A.A., Sayko E.V. Potrebnost' v samorealizatsii kak fenomen sotsialnogo mira i osnovaniye akmeologicheskogo razvitiya [The need for self-realization as a phenomenon of the social world and the basis of acmeological development]. *Mir psikhologii*. 2008. № 1. S. 218–229.
6. Kulikova L. N. Samorazvitiye lichnosti: psikhologo-pedagogicheskiye osnovy: Ucheb. Posobiye [Self-development personality: Psychological and pedagogical foundations: studies. benefit]. Khabarovsk, 2005.

7. Larina Ye. N. Psikhologicheskiye usloviya formirovaniya sposobnosti k samorazvitiyu u starshikh podrostkov [Psychological conditions for the formation of the ability to self-development from older adolescents] : avtoref. ... kand. psikhol. nauk. Samara, 2007. 24 s.

8. Lisovets' S. V, Shevtsova O. M Robocha programa navchalnoї distsiplini «Akmeologiya» [Program Inincidences of the Disciplini “Akmeologiya”]. Kiyv : Vid-vo Kiyvskogo un-tu ім. Borisa Grinchenka , 2015.

9. Loginova N.A. Antropologicheskiy printsip i «antropologicheskiy povorot» v otechestvennoy psikhologii [Anthropological principle and “Anthropological turn” in domestic psychology]. *V syezd Obshcherossiyskoy obshchestvennoy organizatsii «Rossiyskoye psikhologicheskoye obshchestvo»*. Materialy uchastnikov syezda. M. : Rossiyskoye psikhologicheskoye obshchestvo, 2012. T. I. S. 33–34.

10. Maralov V. G. Osnovy samopoznaniya i samorazvitiya : ucheb. Posobiye [Fundamentals of self-knowledge and self-development: studies. benefit]. M., 2002.

11. Nikolassku Í.O. Praktichní osnovi akmeologichnogo rozvitku osobistostí v umovakh osvítňo-informatsynogo prostoru:navchalno-metodichniy posibnik [Practical bases of the acmeologic rally of the disobilization of the disobedience in Umkovyo-informazynye prostrip: Inincidence, Methodichniy Posikniki]. Cherkasi : OÍPOPP,2012.

12. Psikhologiya samorozvitku osobistostí: zbirnik naukovikh prats [Yelektronniy dokument] [Psychologist Samorozitka Obsoshistosti: Zbirnik Science Pratsy]. Chernívtsí, Kiyv, 2016. 284 s.

13. Rybalko Ye. F., Rudkevich L. A. Stanovleniye individual'nosti [Formation of individuality]. *Ontopsikhologiya: Ucheb. posobiye*. SPb., 2003. S. 254–262.

14. Sergiyenko Ye.A. Zrelost': molyarnyy ili modulyarnyy podkhod? [Molar or modular approach?] *Fenomen i kategoriya zrelosti v psikhologii*. M. : Izd-vo “Institut psikhologii RAN”, 2007. S. 13–28.

15. Slobodchikov V. I., Tsukerman G. A. Integral'naya periodizatsiya obshchego psikhicheskogo razvitiya [Integral periodization of general mental development]. *Voprosy psikhologii*. 1996. № 5. S. 38–50.

16. Stepin V. S. Smena tipov nauchnoy ratsional'nosti [Change of types of scientific rationality]. *Sinergetika i psikhologiya: Teksty. Vyp. 1: Metodologicheskiye voprosy*. M., 1997. S. 108–121.

17. Fel'dshteyn D.I. Prioritetnyye napravleniya razvitiya psikhologo-pedagogicheskikh issledovaniy [Priority directions of the development of psychological and pedagogical studies]. *Byulleten' VAK*. 2005. № 6. S. 3–13.

18. Fritsyuk V. A. Teoretichní ta metodichní zasadi pídgotovki maybutníkh pedagogív do bezperernvno profesíynogo samorozvitku. Avtoreferat dis-tsíi na zdobuttya naukovogo stupenya doktora pedagogíchnikh nauk [Theoretical Ta Methodichni Ambassador of Pedagogius of Maybutniki Pedagogov to an unlucky professional self-reaching]. Vinnitsya, 2017. 36 s.

Poplavskaya Tatiana Mykolaivna

Candidate of Philosophical Sciences,
Associate at the Department of philosophy, sociology
and management of socio-cultural activity
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2492-8068

Holynska Liudmyla Oleksandrivna

Mushtress of the Social Humanitarian Faculty
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8743-9902

THE PROBLEM OF HUMAN SELF-DEVELOPMENT IN MODERN ACMEOLOGY

Over the past decades, in the space of culture, there has been a certain increase in social interest in the phenomenon of human self-development. This means that on the part of society, science has been tasked with cognizing self-development as an actual form of being of a person.

In response to this request, scientists from a number of humanities are developing interesting theories, concepts, methods and principles that can significantly help a modern person in the search for life strategies that can provide existential fulfillment. In the space of culture, self-development is carried out as a competition with oneself, as a struggle with the I-present for the I-future, which reflects the ideal of humanity. The knowledge of this kind of self-development is important for the “customer” who shares the values of existential content, since the “benefit” from self-development in the space of culture consists in experiencing self-respect, in a sense of the meaningfulness of one’s being, in a sense of realization of one’s potential.

One of the promising scientific areas that is actively developing technologies, practices and methods for the real improvement of a person is acmeology. At the present stage of development of acmeology, its object is a progressively developing mature personality, self-fulfilling in professional achievements.

The article deals with the circle of the main problems of acmeology. Which act as its semantic core and field of scientific interests and searches. In this context, acmeology acts as a metascience that can combine a number of related scientific areas: pedagogy, psychology, synergetics, philosophy, cultural studies, sociology, etc.

In modern acmeological studies, the problem of orientation, the vector of self-development, which depends on what content the concept of “acme” acquires, acquires special significance. Researchers combine the categories of acme, maturity, self-development in a common semantic field, where the latter is understood as a special way of becoming a person as a person and a professional, aimed at his self-realization and contributing to the achievement of the heights of personal and professional development.

Key words: *acmeology, personality, self-development, self-improvement, man, maturity.*